

آیت‌الله خمینی آذربایجان که بود

سابقه طولانی فقاقت و اجتهاد و نیز کسب فیض از اساتید مسلم نجف و قم و نیز ممارست در کسب علم، از شهید آیت‌الله قاضی، مجتهدی مسلم و عالمی عالی قدر ساخته بود و در تبریز همه می‌گفتند «خمینی آذربایجان، آیت‌الله شهید قاضی طباطبائی».

سابقه طولانی فقاقت و اجتهاد و نیز کسب فیض از اساتید مسلم نجف و قم و نیز ممارست در کسب علم، از شهید آیت‌الله قاضی، مجتهدی مسلم و عالمی عالی قدر ساخته بود و در تبریز همه می‌گفتند «خمینی آذربایجان، آیت‌الله شهید قاضی طباطبائی».

به گزارش خبرگزاری فارس از تبریز، شهدای محراب با نثار جان خویش و با الگوگیری از اولین شهید محراب امیرالمؤمنین علی(ع)، موجب حفظ و احیای فرهنگ اسلام ناب محمدی(ص) شدند، به طوری که عزت و اقتدار امروز ملت ایران در عرصه‌های مختلف به خاطر ثمره خون آنهاست اما حال نوبت ماست که از خود بپرسیم، چرا این شهدا رفتند و جاودانه شدند؟ رسالت و وظیفه نسل امروز و فردا در قبال شهدای محراب، انقلاب و هشت سال جنگ تحمیلی چیست؟

با این وصف، 36 سال پیش، یعنی دهم آبان 1358، قاضی طباطبائی هدف ترور منافقان کوردل قرار گرفت، تا افتخار عنوان اولین شهید محراب انقلاب را به خود اختصاص دهد و سالگرد شهادت این شهید محراب بهانه‌ای شد، تا اینکه به بخشی از ویژگی‌های بارز، سبک زندگی و فعالیت‌های این شهید از زبان کارشناسان دینی، نزدیکان، همراهان و یاران آیت‌الله قاضی طباطبائی بپردازیم.

حال آنچه در این زمینه مهم به نظر می‌رسد، تحقق راه، منش و اندیشه‌های این شهدا، معمار بزرگ انقلاب اسلامی و رهنمودهای مقام معظم رهبری در خصوص توسعه فرهنگ مقاومت، ایثار، گذشت، عزت، استقلال و آزادی و ... در جامعه است، که پیش از اینها، شهدای محراب، انقلاب و دفاع مقدس آنها را به ما آموختند.

* شهدای محراب

آیت‌الله قاضی با اوج‌گیری مبارزات امت بیدار و ظلم‌ستیز ایران که به واسطه شهادت حاج آقا مصطفی خمینی(ره) و مجالس منعقد شده برای آن فقید شهید پیش آمد؛ در آذربایجان سنگری مستحکم برای دفاع از حریم اسلام و مبارزه با مظاهر طاغوت بنا نهاد

به هر حال آنچه در این خصوص مهم است این است که، شهدای محراب «سیدمحمدعلی قاضی طباطبائی، سید اسدالله مدنی تبریزی، سید عبدالحسین دستغیب، محمد صدوقی و اشرفی اصفهانی»، در حقیقت همان میراث ماندگار اولین شهید محراب امیرالمؤمنین علی(ع) هستند، که همچون امام خویش، تمام وجود و هستی خویش را فدای این سرزمین و به ویژه احیای اسلام ناب محمدی(ص) کردند، تا اینکه ارزش‌های ناب اسلامی زنده بماند.

آیت‌الله سید محمدعلی قاضی طباطبائی، اولین شهید محراب و اولین امام جمعه تبریز است که در سنگر نماز جمعه به مبارزه با رژیم پهلوی پرداخت، و در این ارتباط نیز رژیم شاه از ترس نفوذ این روحانی در بین اقشار مختلف مردم، ایشان را چندین بار تبعید کرد.

ناگفته نماند، به عقیده کارشناسان حوزه مسایل سیاسی، آیت‌الله قاضی طباطبائی از بزرگ‌مردان تاریخ معاصر بود. ایشان در شکل‌گیری انقلاب شکوهمند اسلامی و برانگیختن احساسات پاک مردم نقش مهمی داشت. شهید قاضی با سخنرانی‌های آتشین و پخش اعلامیه‌های ضد رژیم، مردم قهرمان تبریز را به صحنه پیکار آورد و با این عمل شجاعانه خود، شعله بر خرمن دشمن انداخت. و در این راستا نیز، طاغوتیان به خوبی می‌دانستند، قیام آذربایجان یعنی به حرکت درآمدن کل ایران و این همان کابوسی بود، که دژخیمان همواره از آن وحشت داشتند.

آیت‌الله شهید قاضی به اتهام اینکه در خلال بحث پیرامون حکومت اسلامی و جنایات اسرائیل در یک سخنرانی علنی نام امام را به عظمت و عزت بر زبان آورد به مدت 6 ماه به بافق کرمان تبعید شد و پس از آن به بهانه دیگری 6 ماه دیگر به زنجان تبعید شد

* قیام آذربایجان یعنی به حرکت درآمدن کل ایران

آیت‌الله قاضی در 6 آذرماه 1348 به تبریز مراجعت کرد. وی با اوج‌گیری مبارزات امت بیدار و ظلم‌ستیز ایران که به واسطه شهادت حاج آقا مصطفی خمینی (ره) و مجالس منعقد شده برای آن فقید شهید پیش آمد؛ در آذربایجان سنگری مستحکم برای دفاع از حریم اسلام و مبارزه با مظاهر طاغوت بنا نهاد.

پس از واقعه 19 دی 1356 در قم، منزل او پناهگاه مبارزان مسلمان بود. قیام قهرمانانه مردم تبریز در 29 بهمن‌ماه سال 1356 نیز با هدایت‌های این شخصیت بزرگ صورت گرفت. آیت‌الله شهید قاضی جزو اولین کسانی بود که در آذربایجان اعلامیه خلع شاه از سلطنت را امضا کرد. در ماه‌های قبل از پیروزی انقلاب، رهبری جریان‌های حاد سیاسی، برپایی تظاهرات و تشکیل مجالس، همه بر عهده این شهید بزرگوار بود و ایشان اولین امضاء کننده اعلامیه 29 بهمن 1356 به مناسبت چهلم شهادی قم بود.

* سکansı که اولین شهید محراب را بهشتی کرد!

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، نیز آیت‌الله قاضی طباطبایی در مقام نمایندگی امام خمینی (ره) در آذربایجان و اولین امامت جمعه تبریز به خدمات ارزنده خویش ادامه داد و زحمات بسیاری را در جهت پیشبرد اهداف انقلاب اسلامی متحمل شد.

نکته دیگر اینکه، هنوز 6 ماه از انقلاب شکوهمند اسلامی نگذشته بود که گروهک منحرف و مزدور فرقان، ناجوانمردانه استاد بزرگ حوزه و دانشگاه، آیت‌الله مرتضی مطهری را به شهادت رساند. وقتی خبر شهادت مظلومانه استاد شهید مطهری به گوش آیت‌الله قاضی می‌رسد، بسیار متأثر و غمگین می‌شود و همواره به اطرافیان خود می‌گوید: «کاش بنده هم مثل استاد مطهری روزی به فیض شهادت برسم.»

و در نهایت این شهید راه حق، در دهم آبان 1358 شمسی، مصادف با عید قربان، نماز عید را اقامه کرد و توسط منافقین مورد اصابت گلوله قرار گرفت و به فیض شهادت نائل گردید.

از این رو، رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره)، در 11 آبان در پیامی شهادت آیت‌الله قاضی طباطبایی به دست گروهک فرقان را به عموم مسلمانان متعهد و علمای اعلام مجاهد و مردم غیور آذربایجان تسلیت گفتند.

* شهادت در راه خدا، چراغ هدایت برای ملت‌هاست

امام خمینی (ره) در این پیام با تأکید بر اینکه این ترور نشانه شکست حتمی دشمنان اسلام و کشور و عجز و ناتوانی و خودباختگی آنان است، معتقد بودند: «در انقلابی که ابرقدرت‌ها را به عقب رانده و راه چپاولگری آنان را از کشور بزرگ بسته است، این ضایعات و ضایعات بالاتر، اجتناب‌ناپذیر است. شهادت در راه خداوند زندگی افتخارآمیز ابدی و چراغ هدایت برای ملت‌هاست. ملت‌های مسلمان باید از فداکاری مجاهدین ما در راه استقلال و آزادی و اهداف مقدسه اسلام بزرگ الگو بگیرند؛ و با پیوستن به هم سد استعمار و استثمار را بشکنند و به پیش به سوی آزادی و زندگی انسانی بروند.»

«مرحوم شهید آیت‌الله قاضی در تبریز مثل امام (ره) بودند، یعنی در تبریز همه می‌گفتند «خمینی آذربایجان، آیت‌الله شهید قاضی طباطبائی است»

به هر حال، چرا منافقین و رژیم شاه این همه از علما و روحانیون در هراس بودند و آنها را ترور کردند، که می‌توان علت اصلی آن را از بررسی ویژگی‌های سبک زندگی و فضایل اخلاقی این مجاهدان «فی سبیل‌الله» و به خصوص از زبان و وصف نزدیکان، همراهان و یارانش جويا شد.

در این ارتباط، آقا بزرگ‌طهرانی که سال‌ها با شهید قاضی دوستی و مراوده داشته، ایشان را با صفاتی چون استقامت، کرامت و شرافت ستوده است. قاضی استقامت در طلب خداوند را عامل درک اسم اعظم و لایق اسرار ربوبی شدن می‌دانست. وی در عین فقر و ساده‌زیستی با ریاضت‌های سخت و غیرشرعی مخالف بود، و اعتقاد داشت که سالک باید به جسم هم رسیدگی کند زیرا جسم مرکب روح است، از این رو به وضع ظاهری خود اهمیت می‌داد و معمولاً عطر می‌زد و لباس سفید و تمیز می‌پوشید و به حسن‌خلق و نیکوکاری سفارش می‌کرد.»

آیت‌الله محسن مجتهد شبستری، امام جمعه تبریز نیز در این خصوص معتقد است: «شهید آیت‌الله سید محمد علی قاضی طباطبائی رضوان‌الله علیه، از خانواده‌های اصیل آذربایجان و از دودمان‌های بسیار شریف و اصیل، معلم اخلاق، از استوانه‌های عرفان و فضیلت، و به خصوص از مفاخر علمی و علمای مجاهد و مبارز تبریز بود. موضع‌گیری‌های شهید قاضی در برابر مسائل، مطابق الگوی امام(ره) بود».

نماینده ولی فقیه در استان آذربایجان شرقی در ادامه اضافه می‌کند: «شهید قاضی فقیه مسلم بودند. علاوه بر فقاقت، ایشان زمان آگاه بودند، یعنی اوضاع جهان را خوب می‌دانستند و کاملاً به مبارزاتی که علمای قبل از ایشان داشتند، آگاه بودند و در صحبت‌ها و سخنرانی‌هایشان غالباً به این نکات اشاره می‌کردند. از دیگر ویژگی‌های ایشان قلم خوبشان است، مخصوصاً به زبان عربی بسیار زیبا می‌نوشتند. از تالیفات ایشان یکی هم در مورد اربعین حضرت حسین (ع) است، که تحقیق بسیار جامعی درباره این حادثه مهم تاریخ اسلام است».

* در تبریز همه می‌گفتند خمینی آذربایجان، آیت‌الله شهید قاضی است

آیت‌الله سیدمحمدتقی آل‌هاشم، امام جمعه موقت تبریز هم با تاکید بر اینکه سابقه طولانی فقاقت و اجتهاد در خاندان شهید آیت‌الله قاضی و نیز کسب فیض از اساتید مسلم نجف و قم و نیز ممارست ایشان در کسب علم، از ایشان مجتهدی مسلم و عالمی عالی قدر ساخته بود، می‌گوید: «مرحوم شهید آیت‌الله قاضی در تبریز مثل امام(ره) بودند، یعنی در تبریز همه می‌گفتند «خمینی آذربایجان، آیت‌الله شهید قاضی طباطبائی است». از نفس پاک امام الهام گرفته بودند. شجاعانه صحبت می‌کردند. یادم هست در یک سخنرانی در دانشگاه می‌گفتند: «خدا شاهد است من هیچ وقت از خط امام دست بر نمی‌دارم و برای شهادت هم آماده هستم. انقلاب باید به رهبری حضرت امام(ره) به راهش ادامه بدهد. مؤمنین نترسید». همیشه این حرف‌ها را می‌زدند. ایشان شجاع و غیور بودند، واقعاً خیلی جسور بودند. ابداً غیر از خدا از هیچکس نمی‌ترسیدند».

شهید قاضی طباطبائی که 43 جلد کتاب علمی و تحقیقی نوشته و چندین مقاله او به زبان عربی در دنیای عرب منتشر شده است، خود سوژه نویسندگان مختلف قرار گرفته است

مرحوم آیت‌الله حاج شیخ مرتضی بنی‌فضل، از یاران نزدیک شهید قاضی و از شاگردان امام راحل (ره)، در مورد شخصیت اولین شهید محراب انقلاب اسلامی ایران بر این باور بود: «مرحوم آیت‌الله قاضی طباطبائی در مبارزاتشان علیه طاغوت در آذربایجان درجه اول بودند. البته جلوتر از سال 42 هم ایشان به عناوین مختلفی مبارزاتی علیه طاغوت داشتند، اما از سال 41 و 42 به این طرف که نهضت حضرت امام شروع شد، ایشان با مرحوم «آیت‌الله سید حسن انگجی، در درجه اول و پیشرو بودند. حتی از نجف و از هر جای ایران، از مشهد مرحوم «آیت‌الله میلانی»، از قم آقایان علماء به خصوص حضرت امام عمده توجهشان در آذربایجان به «آیت‌الله قاضی طباطبائی» و «آیت‌الله سید حسن انگجی» بود.

* غریب نبود، اما غریبانه رفت

با این وجود، آیت‌الله سید محمدعلی قاضی طباطبائی در ششم جمادی الاولی سال 1331 هجری قمری در تبریز به دنیا آمد و دروس مقدماتی و سطح را در حوزه علمیه این شهر به پایان برد. این عالم مجاهد، به سال 1359 هجری قمری به شهر قم عزیمت کرد و حدود 10 سال در آن شهر از محضر آیات سیدمحمد حجت، سید صدرالدین صدر، امام خمینی (ره) و سید محمدرضا گلپایگانی درس فرا گرفت.

* روایت پرواز از خاک تا افلاک

سپس در سال 1369 هجری قمری راهی نجف شد و با تکمیل درجات علمی خود با برخورداری از محضر بزرگانی چون آیات حکیم، خویی و بالاخص شیخ محمدحسین کاشف الغطا بهره‌های وافری برد و به درجه اجتهاد نایل آمد.

مرحوم آیت‌الله شهید قاضی همیشه سد مستحکمی در مقابل خطوط انحرافی در جریانات ضدانقلابی بود و از اوان پیروزی انقلاب علیه جریانات منحرف و وابسته نظیر خلق مسلمان افشگری‌های لازم را می‌نمود

تالیفات آن عالم بزرگوار بیش از 42 کتاب و اثر در زمینه‌های مختلف است که از مهمترین آنها می‌توان به تحقیق درباره اربعین سیدالشهدا الاجتهاد و التقليد، الفوائد، حاشیه بر رسایل و مکاسب، کفایه الاصول، رساله در مباحله و ... اشاره کرد.

و سخن آخر اینکه، به عقیده دوستان و یاران نزدیک این شهید محراب و به ویژه کارشناسان حوزه مسایل دینی و سیاسی، «شهید آیت‌الله قاضی طباطبایی همچنان که در تلاش‌های علمی کوشا بودند، در مبارزات سیاسی نیز شرکت فعالانه داشت. آن شهید بزرگوار دارای روحیه انقلابی و اراده‌ای خلل ناپذیر بودند و در پرونده قطوری که ساواک در مورد ایشان تهیه کرده، این نکته مشهود است. شرکت علنی و بارز آن شهید در مبارزات سیاسی از سال‌های 41 و 42 همزمان با آغاز نهضت اسلامی شروع می‌شود و ایشان یکی از رهبران و پایه‌های نهضت در آذربایجان بودند که در جریان همین مبارزات دستگیر و در زندان قزل قلعه تهران زندانی شدند.

همچنین در ارتباط، آیت‌الله شهید قاضی به اتهام اینکه در خلال بحث پیرامون حکومت اسلامی و جنایات اسرائیل در یک سخنرانی علنی نام امام را به عظمت و عزت بر زبان آورد به مدت 6 ماه به بافق کرمان تبعید شد. پس از آن به بهانه دیگری 6 ماه دیگر به زنجان تبعید شد. شهید قاضی در تبریز تنها نماینده تام‌الاختیار حضرت امام خمینی بوده و نقش ایشان در شکل دادن به مبارزات مردم تبریز نیز شایان توجه است.

* شهید قاضی مورد احترام همه بود

بنابراین محور مبارزه در آذربایجان شرقی و مرکز مبارزات، مسجد شعبان بود، که شهید قاضی طباطبایی امامت آنجا را عهده‌دار بودند. شهید قاضی در مبارزه از همه جلوتر و فوق‌العاده محبوب و مورد احترام بودند و به همین دلیل دسیسه‌های دشمنان و منحرفین از اسلام علیه ایشان کارگر نمی‌شد.

در ماه‌های قبل از پیروزی انقلاب، رهبری جریان‌های سیاسی، برپایی تظاهرات و تشکیل مجالس، همه بر عهده این شهید بزرگوار بود. مرحوم آیت‌الله شهید قاضی همیشه سد مستحکمی در مقابل خطوط انحرافی در جریان‌های ضدانقلابی بود و از اوان پیروزی انقلاب علیه جریان‌های منحرف و وابسته نظیر خلق مسلمان افشاگری‌های لازم را می‌نمود و منحرفان با وجود ایشان قدرت و جرات ابراز وجود پیدا نمی‌کردند. خدمات ایشان بعد از پیروزی انقلاب نیز شایسته توجه بسیار است.

* برپایی اولین نماز جمعه شهر تبریز، از سوی شهید قاضی

مرحوم شهید قاضی طباطبایی بلافاصله بعد از پیروزی انقلاب از طرف امام به سمت امام جمعه تبریز منصوب شد و اولین نماز جمعه را در این شهر بزرگ برپا کرد. ایشان همچنین کمیته‌های انقلاب اسلامی آذربایجان شرقی و غربی را تشکیل داد و نقش زیادی در راه‌اندازی استانداری‌ها، فرمانداری‌ها و ادارات استان ایفا نمود.

شهید قاضی طباطبایی که 43 جلد کتاب علمی و تحقیقی نوشته و چندین مقاله او به زبان عربی در دنیای عرب منتشر شده است، خود سوژه نویسندگان مختلف قرار گرفته است. جلد سیزدهم یاران امام به روایت اسناد ساواک، قاضی طباطبایی قله شجاعت و ایثار، مجلس‌نشین قدس، پارسای پایدار، سیمای فرزندان، هفت هزار روز تاریخ ایران و انقلاب، و از جمله آن کتاب‌ها و مقاله‌ها هستند.

مرحوم قاضی همچنین زحمات زیادی برای رسیدگی به محرومان و مستضعفین متحمل شدند و پس از یک عمر مجاهده و تلاش خالصانه بدست عوامل خود فروخته و سر سپرده استکبار جهانی به شهادت رسید.

گزارش از: موسی کاظم‌زاده